

Marek Kucharski

**Stałem się życiem, twórcą światów.
O animizmie, rzeczach i duchach królów.**

Abstrakt

W jakim stopniu rzeczy istnieją w sieci wzajemnych relacji i na ile jesteśmy w stanie przyznać im prawa podmiotu? Czy jesteśmy skazani na postrzeganie rzeczywistości w kategoriach przeciwstawnych dualizmów? Niniejsza rozprawa podejmuje się zbadania zakresu podstaw filozoficznych funkcjonowania rzeczy w świecie i relacji, w jakie wchodzi z ludźmi i ze sobą nawzajem. Na podstawie filozofii G.W.F. Hegla, Martina Heideggera i Brunona Latoura zostają opisane różne sposoby rozumienia rzeczowości rzeczy, przy czym koncepcja Latoura dotycząca puryfikującego działania „nowoczesnej konstytucji”, zostaje szczególnie podkreślona. Wielki Podział, który wyznaczyła, oddzielając kanionem kulturę od natury, zdaje się nie dotyczyć społeczności animistycznych. Człowiek działa w nich wyznając zasady współpracy i szacunku wobec osób nie-ludzkich, takich jak kamienie czy zwierzęta, a natura stanowi sieć, w której każdy aktor wprowadza jakieś działanie, wpływając tym samym na innych.

Jedną ze społeczności, która aktywnie realizuje animistyczny paradygmat, jest ludność praktykująca kult przodków na Madagaskarze. Szczególnie znaczącym i charakterystycznym jest tam wiara w duchy czumba i uczestnictwo w ceremoniach wcieleń, w których duch znanego przodka, zazwyczaj któregoś z malgaskich królów, „zamieszkuje” czasowo ciało medium, by doradzać klientom w problemach zdrowotnych, miłosnych czy finansowych. W pracy opisane zostało spotkanie z takim duchem i odniesione do pojęcia artysty jako etnografa.

Niniejsza praca bada również zakres możliwości działania derridiańskiej widmontologii w kontekście kultu wcieleń. Wraz z widmem hrabiego Maurycego Augusta Beniowskiego, XVIII w. zesłańca i podróżnika, czytelnik udaje się w podróż, by przyjrzeć się widmowej działalności króla Ampansakabe na Madagaskarze i w kolonialnej Europie. W pracy zostaje postawiona hipoteza, że Beniowski był współczesnym artystą, realizującym swój performans podczas pobytu na Madagaskarze. Prace G. Deborda oraz G. Deleuze'a i F. Guattariego stają się podstawą wyznaczenia pojęć *performans sytuacjonistyczny* oraz *stawanie-się-królem*, które realizował Beniowski.

Marek Kucharski

**I am become life, the creator of worlds.
A story about animism, things and spirits of kings.**

Abstract

To what degree things can exist in a network of mutual relations? To what extent can we give them the rights of objects? Are we confined to experiencing reality by means of contradicting dualisms? This doctoral dissertation performs a research on the philosophical basis of things in action and looks at the relations things engage in. The philosophy of G.W.F. Hegel, Martin Heidegger and Bruno Latour act as vehicles for the understanding of the thingness of things. The purifying aspect of Latour's 'modern constitution' is considerably stressed here. As its result the Great Divide constructs a canyon of difference between culture and nature. This barrier seems not to apply to some animistic communities, as its members stick to the principle of cooperation with and respect towards non-human persons like rocks or animals. There, nature is seen as a network where each actor performs actions and influences others.

The ancestors' worshippers from Madagascar are among those who actively implement this animistic paradigm. The believe in tromba spirits and a practice of spirit invoking is especially significant and characteristic there. The spirit of a renowned ancestor (one of the Malagasy kings in most cases) is summoned and 'inhabits' temporarily the body of a medium to counsel clients on matters of love, health and finance. This paper describes a meeting with such a spirit and looks at this situation from a context of the artist as ethnographer.

The paper examines also the range of possibilities for J. Derrida's hauntology within the spirit invoking cult. The reader is invited to take a trip with the spectre of count Maurice Augustus Benovsky, a 18. c. convict and traveller, and to have a look on the spectral actions of king Ampansakabe on Madagascar and in colonial Europe. The work formulates the hypothesis that Benovsky was a contemporary artist who staged a performance during his stay on Madagascar. Hereupon the works of G. Debord and G. Deleuze and F. Guattari act as base for formulating the concepts of *the situationist performance* and *the becoming-king* of Benovsky.